

En arkæologisk undersøgelse
ved
SVOGERSLEV KIRKEGÅRD
Svogerslev Sogn
Bygherrerapport

ROM 2361
KUAS j.nr. FOR 2003-2123-1402
Stednr. 02.04.13.-20
SVOGERSLEV KIRKEGÅRD
Udvidelse af kirkegård
Vikingetid, middelalder, renæssance, nyere tid
Matr.nr. 5b og 5c af Svogerslev By
Svogerslev Sogn
Sømme herred
Københavns amt

© ROSKILDE MUSEUM

Resumé

På vestsiden af Svogerslev Kirke blev foretaget en nødudgravning inden etableringen af en kirkegårdsudvidelse. Der fremkom en del stolpehuller og affaldsgruber, men ingen hustomter eller reelle hegnsførløb kunne erkendes. To gruber rummede fund fra vikingetid i form af enkeltkam, klæbersten, basalt og bopladskeramik, men ellers dominerede fund fra 1200-tallet og senere. Der var desuden en del nyere tids forstyrrelser. Omkring år 1800 har der ligget en firelænget gård vest for kirken, men den synes at være nedrevet allerede før 1828.

Undersøgelsens forhistorie

Roskilde Museum blev den 3/1 2006, via Nationalmuseets kirkekonsulent, informeret om, at Svogerslev Kirkes menighedsråd var i færd med at erhverve et ubebygget areal på vestsiden af kirken med henblik på udvidelse af kirkegården. Samme dag skrev museet til menighedsrådet og Roskilde Stiftsøvrighed, hvor opmærksomheden henledtes på, at det pågældende område kunne rumme jordfaste fortidsminder. Henvendelsen til menighedsrådet blev fornyet den 8/2 2006.

Godt og vel et år senere, den 27/3 2007, aftalte menighedsrådet og museet, at der skulle gennemføres en forundersøgelse den 12/4 2007. Arealet bestod af to matrikler, 5b og 5c, på sammenlagt 1584 m², og museet afholdt udgiften til prøvegravningen (jf. særskilt beretning). Det påvistes, at der var gruber, stolpehuller og ikke nærmere definerede fyldskifter i de tre søgegrøfter. Fra i alt otte anlæg opsamledes oldsager i form af keramik fra 1100-tallet til nyere tid.

Fig. 1. Matrikel 5b ved udgravningens begyndelse.

Menighedsrådet bad i brev af 8/5 2007 museet om at udarbejde et budget for en nødudgravning af arealet. Kulturarvsstyrelsen godkendte budgettet den 8/6 2007 og menighedsrådet accepterede budget og vilkår i brev af 28/6 2007.

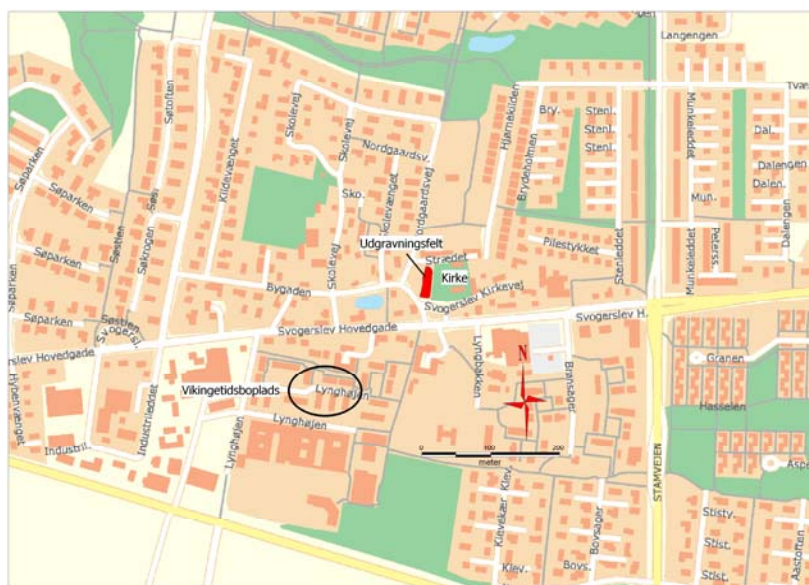

Fig. 2. Udgravning er angivet med rødt. Vikingetidspladsen ved Lynghøj skolen er markeret med en sort oval.

Matrikel 5b og 5c ligger i tilknytning til Svogerslev Kirke, der er en romansk bygning i kridt- fråd- og kampesten med senmiddelalderligt kor, våbenhus og tårn af tegl. Den historiske landsbykerne har ligget omkring kirken så langt kortoplysninger rækker tilbage i tid, og det ansås for sandsynligt, at kirken er opført i en eksisterende bebyggelse i ældre middelalder.

Forud for undersøgelsen havde museet imidlertid ikke kendskab til jordfaste fortidsminder eller oldsager i den umiddelbare nærhed. Tættest på er en del af en vikingetidsbebyggelse, som museet undersøgte i 1987, beliggende et par hundrede meter mod sydvest mellem Lynghøj skolen og Svogerslev Hovedgade (se kortbilag A).¹

Fig. 3. Muldafrømning.

¹ ROM 1317/97 LYNGHØJSKOLEN, stednr. 02.04.13-14.

Topografi

Undersøgelsesområdet udgjorde ca. 1300 m², idet den vestlige matrikel 5c i den planlagte kirkegårdsudvidelse viste sig at være stærkt forstyrret efter nedrivning af et hus. Iflg. Original I-kortet har en del af området vest for kirken været optaget af en firelænget gård, men den ses ikke på Generalkvartermesterstabens kort fra 1828. I de senere år er matr. 5b blevet anvendt til kolonihaver, hvilket gav sig til kende i form af rester af drivhuse og skure.

Den eksisterende overflade lå omkring kote 38.70 m o.h. længst mod syd. Efter muldafrømningen lå feltoverfladen omkring kote 38.45 m i syd og var ganske jævn indtil terrænet faldt i den nordligste fjerdedel med koter fra 38.19 m til kote 36.92 m ved feltets nordlige grænse. Undergrunden bestod af let sandet ler.

Undersøgelsens resultater

Ved udgravningen afrømmedes et felt på 45 meters længde og 10-14 meters bredde, i alt ca. 550 m² med behørig hensyntagen til kirkegårdsmuren mod øst (se kortbilag B). Mod vest var dels buskads og et træ, men også et terrænspring på ca. 0,5 m til matr. 5c. Desuden viste den nordlige ende af området sig at være domineret af nyere tids uformelige, muldfyldte fyldskifter. Flere grøftstrukturer forløb mere eller mindre nord-syd midt i feltet og endte i nordendens fyldskifter. Anlæg i den nordlige halvdel af feltet blev kun registreret og undersøgt overfladisk.

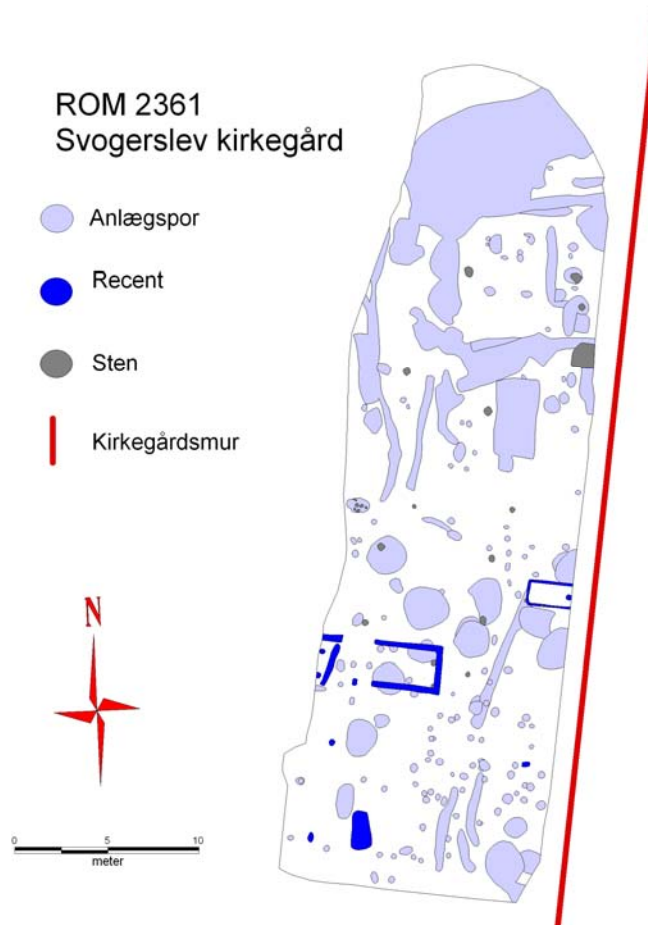

Fig. 4. Udgravningsfeltet med alle anlæg.

Fladens sydlige halvdel var præget af relativt mange stolpehuller, mindre affaldsgruber og korte forløb af nord-sydgående grøfter. Hovedparten af anlæggene i dette område blev snittet.

Der blev ikke fundet konstruktioner i form af huse eller stolpebyggede hegnsforløb i udgravningen.

Flere steder i feltet fandtes mindre stolpehuller, der rummede næsten hele individer af fugl og – i et enkelt tilfælde – et nyfødt lam. I A83 var en moderne hønsring om benet på fuglen, hvorfor samtlige fyldskifter af denne karakter er blevet opfattet som moderne nedgravninger af selvdøde dyr.

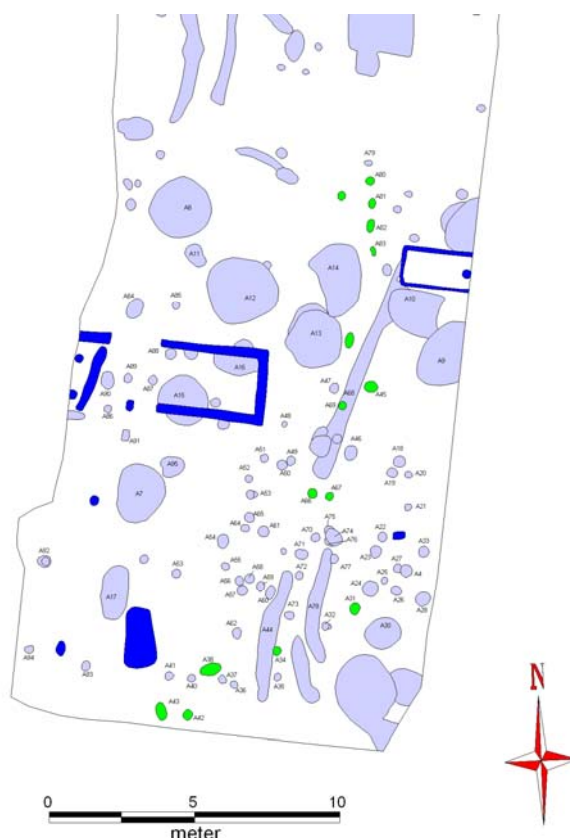

Fig. 5. Den sydlige halvdel af feltet. Grønt angiver moderne "begravelser" af selvdøde høns.

A8

En rundet grube på næsten 70 cm's dybde, der bl.a. indeholdt kandeskår fra 1200-1300-tallet.

A9

Et grubelignende fyldskifte, der ikke blev fuldstændig frilagt af hensyn til kirkegårdsmuren ca. 1 m væk. Fylden, der i toppen var ensartet brun sandet lermuld, blev gravet i 10 cm tykke niveauer. Ved bunden var et 1 cm tykt lag af trækul og en del nævestore sten, som ikke var ildpåvirkede. Der fandtes bl.a. skår af blågråt stentøj med glasur, en tynd plade af kobberblik med syv opdrevene bukler centralt på pladen, som danner et cirkulært mønster, tykt glaserede rødbrændt keramikskår og lidt dyreknogler. 1300-1400-tallet.

A12

Snittet med ske i niv.1, men skovl anvendt fra niv. 2.

Fund af kandeskår, jernkniv med rest af træskaft med kobbernitter. Mindre stykke af dobbeltkam af tre lag sammensat med kobbernitter. 1200-1300-tallet.

A15

Nærmest pakket med varmesprængte sten. Fund af trelags enkeltkam med jernnitter, en kobberblikskive, skår af klæbersten, en stump af basalt og tre skår af bopladskeramik fra 900-tallet.

A30

Næsten bortgravet grube med to skår af bopladskeramik af vikingetidig karakter og enkelte dyreknogler. 800-900-tallet.

Konklusion

Til trods for forekomsten af ganske mange stolpehuller i feltets sydlige halvdel kunne ingen konstruktioner erkendes.

Med udgangspunkt i A15 og A30 er der dog ingen tvivl om, at området har indgået i en bebyggelse, der senest er opstået i vikingetiden. På den baggrund er det overraskende, at der slet ikke fremkom østersøkeramik fra sen vikingetid og tidlig middelalder.

Hovedparten af de undersøgte fyldskifter rummede fund fra 1200-tallet og senere i form af rødbrændt keramik og glaseret keramik. Der forekom desuden fund fra 1600-1700-tallet, såvel som fra det 20. årh., hvor området dels har hørt til en mindre ejendom, dels har været anvendt som kolonihaver.

Undersøgelsens data

Undersøgelsen blev gennemført mellem 2/10 og 12/10 2007.

Deltagere var stud.mag. Katrine Ipsen-Kjær og stud.mag. Julie Nielsen, mens undertegnede var udgravningsleder. Opmåling af feltgrænser blev foretaget med GPS af museumstekniker Cille Krause. Anlæg blev afsøgt med detektor af undertegnede.

Muldafrømningen blev foretaget på 10,5 timer den 2.-3. oktober ved hjælp af en gravemaskine påmonteret en rabatskovl leveret af JL Entreprenøren, Køge. Afrømningen foregik primært i overskyet vejr, +12 °C, med gode iagttagelsesforhold.

Udgravningen blev betalt af Svogerslev Sogns menighedsråd i sin egenskab af bygherre.

Original dokumentation og fund befinder sig på Roskilde Museum.

Roskilde, den 31. januar 2008

Jens Molter Ulriksen
Museumsinspektør

År	Periode		
1500	Nyere tid	Nyere tid	
	Middelalder	Middelalder	
1050	Vikingetid	Yngre jernalder	
900			yngre
775/800	ældre		
530	Germansk jernalder	Ældre jernalder	
375			yngre
160	ældre		
Kr.f.	Romersk jernalder		
			yngre
	ældre		
	Førromersk jernalder		
500	Yngre bronzealder	Bronzealder	
			VI
	V		
		IV	
1000	Ældre bronzealder		
			III
			II
		I	
1700	Senneolitikum	Yngre stenalder	
2400	Stridsøksekultur/ Enkeltgravskultur/ Mellemlolitikum B		
2800	Grubekeramisk kultur		
	Tragt bægerkultur/ Mellemlolitikum A		
3200	Tragt bægerkultur/ Tidlig neolitikum	Ældre stenalder	
3900	Ertebøllekultur		
5400	Kongemosekultur		
6800	Maglelosekultur		
9000	Ahrensburgkultur		
10.000	Brommekultur		
11.500	Federmesserkultur		
12.000	Hamburgkultur		

